

Sygn. akt II PK 52/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSA Magdalena Kostro-Wesołowska (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego w W. działającego na rzecz pracownika J. K. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Szpitalowi Klinicznemu [...] o wynagrodzenie za pracę, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 listopada 2013 r., skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 15 listopada 2012 r.,

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie przed Sądem Okręgowym i sprawę przekazuje temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Ogólnopolski Akademicki Związek Zawodowy w W. wniósł o zasądzenie od Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 [...] na rzecz pracownika J.

K. kwoty 44.830 zł, w tym 38.000 zł tytułem wyrównania wynagrodzenia za pracę oraz 6.830 zł tytułem skapitalizowanych odsetek na dzień 10 grudnia 2007 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 grudnia 2007 r.

Sąd Rejonowy IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 27 października 2009 r. oddalił powództwo. Apelację wniesioną przez powoda od tego wyroku Sąd Okręgowy oddalił wyrokiem z dnia 11 lutego 2010 r.,

Na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej, wniesionej od orzeczenia Sądu Okręgowego Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 10 lutego 2011 r., II PK 194/10, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 lipca 2011 r., uchylił wyrok Sądu Rejonowego z dnia 27 października 2009 r. i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2012 r., zasądził od strony pozwanej na rzecz J. K. kwotę 522,92 zł tytułem wyrównania dodatku stażowego wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 grudnia 2007 r. do dnia zapłaty (pkt I) i oddalił dalej idące powództwo (pkt II). Zasądził od Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego na rzecz pozwanego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III). Koszty sądowe zaliczył na rachunek Skarbu Państwa (pkt IV).

Rozpoznając sprawę na skutek apelacji powodowego Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego, Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r. zmienił zaskarżony wyrok pkt II w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego [...] na rzecz strony powodowej Ogólnopolskiego Akademickiego Związku Zawodowego w W., działającego na rzecz pracownika J. K. kwotę 90,20 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 11 grudnia 2007 r. do dnia 15 listopada 2012 r. i dalej ustawowe odsetki do dnia zapłaty, tytułem skapitalizowanych odsetek od wyrównania dodatku stażowego (pkt I), dalej idącą apelację oddalił (pkt II), nie obciążył strony powodowej kosztami zastępstwa prawnego na rzecz strony pozwanej (pkt III).

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżyła w całości strona powodowa. Jako podstawy skargi wskazała:

- 1) nieważność postępowania - art. 379 pkt 4 w związku z art. 398¹⁵ § 2 k.p.c.,
- 2) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy: art. 398²⁰ zdanie pierwsze k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu skargi w odniesieniu do zarzutu wskazanego w pkt 1 podniesiono, że w płaszczyźnie gwarancji procesowych prawa do sądu wyrok kasatoryjny Sądu Najwyższego, który zapadł 10 lutego 2011 r., II PK 194/10, wywoływał ten skutek, że wszyscy sędziowie sądów powszechnych, którzy uczestniczyli w wydaniu uchylonych wyroków, zostali naznaczeni cechą *iudex inhabilis* i z mocy prawa podlegali wyłączeniu przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Reguła wyłączenia ma w tym wypadku charakter bezwzględny, co oznacza, że sędziowie Sądu Okręgowego, którzy wydali wyrok 11 lutego 2010 r., następnie uchylony na skutek skargi kasacyjnej przez Sąd Najwyższy, nie mogli orzekać w sprawie. Tymczasem w wydaniu aktualnie zaskarżonego wyroku uczestniczyli sędziowie: K. D. oraz R. K.

W odniesieniu do zarzutu wskazanego w pkt 2 podniesiono, że Sądy obu instancji nie dochowały reguły związania wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 lutego 2011 r. (art. 398²⁰ zdanie pierwsze k.p.c.), jeśli chodzi o niezależność zasady ekwiwalentności świadczeń od zasady swobody umów i wykładnię art. 112 i 130 ustawy- Prawo o szkolnictwie wyższym. Naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. polega, według skarżącego, na całkowitym nierozpoznaniu przez Sąd odwoławczy istotnych zarzutów apelacji, w tym na braku odniesienia się do fikcji wymiaru czasu pracy określonego w umowie na 1/18 pełnego wymiaru czasu pracy.

Mając na uwadze takie zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania apelacyjnego w całości, a także uchylenie poprzedzającego zaskarżone orzeczenie wyroku Sądu Rejonowego z dnia 31 sierpnia 2012 r. w pkt II - IV i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz orzeczenie o kosztach postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zapadły na skutek rozpoznania apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 27 października 2009 r., wyrok Sądu Okręgowego z dnia 11 lutego 2010 r., który został uchylony przez Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 10 lutego 2011 r., został wydany w składzie trzech sędziów zawodowych: sędziego SO K. D., sędziego SO R. K. i sędziego SO K. B.

W wydaniu wyroku w dniu 14 lipca 2011 r., którym ponownie rozpoznając sprawę, po jej przekazaniu przez Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy uchylił wyrok Sądu Rejonowego z dnia 27 października 2009 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, uczestniczyli trzej sędziowie zawodowi: sędzia SO A. N., sędzia SO W. M., sędzia SO R. K.

Zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego z dnia 15 listopada 2012 r. został wydany w składzie trzech sędziów zawodowych: sędzia SO A. N., sędzia SA w SO K. D., sędzia SA w SO R. K., czyli w składzie Sądu brali udział dwaj członkowie składu orzekającego w dniu 11 lutego 2010 r., z czym skarżący wiąże zarzut wydania zaskarżonego wyroku w warunkach nieważności postępowania.

Zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu. Stosownie do § 2 art. 398¹⁵ k.p.c., w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Sąd Najwyższy podziela wyrażony w wyroku z dnia 2 lutego 2011 r., II CSK 423/10, LEX Nr 1324265, pogląd Sądu Najwyższego, że: „Wyjaśniając zakres - użytego w art. 398¹⁵ § 2 k.p.c. pojęcia <w innym składzie> przyjąć należy - zważywszy na cel tego przepisu - że aby skład sądu stał się <inny> żaden z sędziów, którzy wydali uchylone orzeczenie, nie może już uczestniczyć w ponownym rozpoznaniu sprawy. Innymi słowy, ponowny skład rozpoznający sprawę, aby był <inny>, musi być całkowicie osobowo zmieniony”.

Należy w pełni zgodzić się z argumentacją powołaną w powyższym wyroku Sądu Najwyższego, która została zapoczątkowana w uchwale Sądu Najwyższego z

dnia 29 maja 1963 r., III PO 10/63 (OSNC 1963, nr 11, poz. 239), podjętej na tle obowiązującego wówczas art. 384 k.p.c. - także nakazującego ponowne rozpoznanie sprawy w innym składzie - że przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w innym składzie, ma zapewnić bezstronność w rozpoznaniu sprawy przy pełnym zachowaniu niezawisłości sędziowskiej przez eliminowanie sytuacji, w których sędzia przy orzekaniu byłby związany wskazaniem Sądu Najwyższego w konkretnej sprawie, wbrew - być może - własnemu przekonaniu, któremu dał już wyraz w uchylonym orzeczeniu. Temu celowi sprzeciwiałaby się częściowa jedynie zmiana składu sędziowskiego, zwłaszcza gdyby zmiana dotyczyła, np. tylko jednego sędziego.

Obowiązek rozpoznania sprawy w innym składzie wynika z mocy ustawy; skład sądu orzekającego z udziałem sędziego, który uczestniczył w wydaniu uchylonego orzeczenia jest zatem składem sprzecznym z przepisami prawa, powodującym – stosownie do art. 379 pkt 4 k.p.c. – nieważność postępowania.

W niniejszej sprawie nie występuje sytuacja, w której bezpośrednio po uchyleniu przez Sąd Najwyższy wyroku sądu odwoławczego i przekazaniu mu sprawy do ponownego rozpoznania, zapadło przed tym sądem orzeczenie, w którego wydaniu uczestniczył ten sam sędzia, który brał udział w wydaniu wyroku uchylonego. Taki skład sądu jest niewątpliwie spreczny z ustawą, a postępowanie przed tym sądem – dotknięte nieważnością (w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.). W sprawie dwóch sędziów członków składu orzekającego uczestniczyło w wydaniu wyroku uchylonego uprzednio (wcześniej) przez Sąd Najwyższy i następnie w wydaniu wyroku objętego rozpoznawaną skargą kasacyjną, który zapadł po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji powoda od wyroku zapadłego przed Sądem Rejonowym po ponownym rozpoznaniu sprawy, czyli uczestniczyło w wydaniu chronologicznie „drugiego” wyroku sądu odwoławczego, zapadłego po wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r. W takiej sytuacji, w ocenie Sądu Najwyższego, również nie może być wątpliwości, że skład odwoławczego sądu orzekającego jest spreczny z przepisami prawa. Zważyć bowiem należy, że Sąd Najwyższy już we wskazanej wyżej uchwale z dnia 29 maja 1963 r., wypowiedział się stanowczo, iż sędzia, który brał udział w wydaniu uchylonego orzeczenia nie może – w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania – nigdy orzekać w

tej sprawie oraz wyjaśnił, że wynikające z powołanego przepisu (art. 384 k.p.c.) wyłączenie obejmuje wyłączenie sędziego nie tylko od wydania kolejno następującego orzeczenia, ale wyłącza go „raz na zawsze” od udziału w rozpoznawaniu sprawy. Inaczej rzecz ujmując wyłączenie sędziego od rozpoznania tej sprawy dotyczy całego jej toku, aż do jej prawomocnego zakończenia.

W późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego taki pogląd został wyrażony także w postanowieniu z dnia 16 stycznia 1987 r., I CR 385/86 (OSNC 1988, nr 5, poz. 66) i w uchwale z dnia 18 października 1990 r., III CZP 59/90 (OSNC 1991, nr 5-6, poz. 58), zapadłych na gruncie obowiązującego od 1 lipca 1985 r. art. 388 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjął, że w wydaniu wyroku (postanowienia orzekającego co do istoty sprawy) nie może brać udziału sędzia uczestniczący w składzie, który wydał którykolwiek z uchylonych wyroków.

Zdaniem Sądu Najwyższego, zarówno wykładnia gramatyczna, jak i celowościowa przepisu nakazującego ponowne rozpoznanie sprawy w innym składzie, przemawiają za tym, że nie może nigdy ponownie rozpoznać sprawy sędzia, który uczestniczył w wydaniu orzeczenia, które zostało już w tej sprawie uchylone. Ten skład sądu, który wydał uchylone orzeczenie, zostaje z mocy art. 398¹⁵ § 2 k.p.c. ostatecznie wyłączony od ponownego rozpoznania sprawy.

W konsekwencji, rację ma strona powodowa, że zaskarżony wyrok zapadł w warunkach nieważności postępowania, skoro w jego wydaniu uczestniczyło dwoje sędziów, którzy brali udział w wydaniu uchylonego orzeczenia z dnia 11 lutego 2010 r. Skład sądu orzekającego sprzeczny z przepisami prawa powoduje nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c., braną przez Sąd Najwyższy pod rozwagę z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Konsekwentnie Sąd Najwyższy uchyła wyrok w granicach zaskarżenia, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.

Skarga kasacyjna powoda okazała się zatem uzasadniona, wobec czego z mocy art. 398¹⁵ k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 398²¹ w związku z art. 108 § 2 k.p.c. należało orzec, jak w sentencji.

Odnoszenie się do dalej idących zarzutów i podstaw skargi kasacyjnej - wobec wydania orzeczenia kasatoryjnego i zniesienia postępowania przed Sądem

Okręgowym – nie znajduje podstaw.